Tietokirja – katoava luonnonvara?

15.3.2021

Me elämme informaatioyhteiskunnassa, jossa tiedon merkitys on ensiarvoisen tärkeä. Aina keskiajan lopulta saakka painettu kirja on ollut kenties merkittävin tiedonlähde. Sen avulla olemme oppineet lukemaan, saaneet tietoa uusista asioista ja viihdyttäneet itseämme. Internet on kuitenkin yhä merkittävämpi tiedonhankintakanava, mutta painettu kirja sinnittelee yhä edelleen sen rinnalla.

Arvostetaanko tietokirjallisuutta? Juhlapuheissa sitä pidetään tärkeänä, mutta tietokirjojen TOP 10 –listalla killuvat erilaiset elämäntapaoppaat, julkkisten elämäkerrat ja muu kevyempi tietokirjallisuus. Suomessa myönnetään vuosittain yhdelle tietokirjalle tietokirjallisuuden Finlandia palkinto. Nämä kirjat ovat laadukkaita tiedon popularisoijia, teoksia joiden soisi kuluvan ihmisten käsissä.

Muutama viikko sitten pengoin paikallisen ison marketin poistokoria, joissa myytiin kirjoja muutamalla eurolla. Viime vuoden Tietofinlandian voittanut Marko Tikan ja Seija-Leena Nevalan tanssin kieltämisen historiasta Suomessa 1888-1948 kertova Kielletyt leikit löytyi muiden poistokirjojen joukosta. Hintana oli vaivaiset kolme euroa.

Tietokirjat eivät synny ilman tietokirjailijoita. Suurin osa tietokirjailijoista tekee työtään oman työn ohessa. ”Me kirjoitamme öisin”, kuten Suomen tietokirjailijat ry:n julkaisema teos tietokirjailijan arjesta on nimeltään. Tehdyn tutkimuksen mukaan tietokirjailijan keskimääräinen ansio tietokirjailijan työstä on huikeat 1111 euroa kuussa. Tietokirjoja ei kirjoiteta rahasta vaan intohimosta tietoon ja sen levittämiseen.

Mitä se kertoo tiedon arvostuksesta, kun kirjan hinta painetaan alle sen tuotantokustannusten? Kenties sitä, että tietokirjan arvostus ei enää ole sama kuin ennen. Jatkossa jos tietokirjoja ei osteta, ei niitä voida myöskään kirjoittaa. Ja vaikka netti pursuaa informaatiota, kirja on hyvä käyttöliittymä laajemman perspektiivin saamiseksi eri asioihin.

Kirja ei ole kuolemassa, se on jatkossa yhä useammin e-kirjan tai äänikirjan muodossa. Niiden menekki lisääntyy jatkuvasti ennen muuta fiktion alalla. Toisaalta tieteelliset teokset ilmestyvät yhä useammin vain elektronisessa muodossa. Silti meidän tulisi muistaa, että tietokirjallisuus ansaitsee tukijansa. Muuten voi olla, että tietokirjallisuus on kohta kriisissä.

Ari Haasio
yliopettaja, kirjasto- ja tietopalveluala, SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri